

MOOIE JONGE GODINNEN

Sanne Huysmans.

Roman - De tijd dat Kristien Hemmerechts fulmineerde tegen de alleenheerschappij van mannen in letterenland ligt achter ons. Net als het argument dat vrouwen alleen over huis-, tuin- en keukendingen schrijven. Dat bewijzen deze drie Vlaamse debutantes.

MARK CLOOSTERMANS, FOTO'S JONAS ROOSENS

Wetenschap en liefdesverdriet

Als we Clara Badisco leren kennen, is ze net verlaten door haar vriend Jakob. Nog wezenloos van de schok probeert ze zichzelf weer samen te stellen, verbaasd over 'hoe weinig er van me overblijft als hij er niet is'.

Sanne Huysmans (1988, studeerde politieke wetenschappen en filosofie) creëert in de eerste helft van haar debuut *Rafelen* slechts een handvol personages, allemaal even eenzellig. Het zijn introverten, met een afkeer van smalltalk. 'De lippen zijn ook een sluitspier, de excrementen van de geest worden erdoor geloosd.' Later in de roman vinden alle losse bedenkingen over communicatie zich in één theorie, een 'windroos' van hoffelijkheid.

Deze eerste helft bestaat uit dagboeknotities, geschreven in de eerste persoon enkelvoud: één hoofdstuk voor elk van de eerste dertig dagen na het vertrek van Jakob. Iedereen die wel eens verlaten is en daaronder leed, zal iets herkenbaars aantreffen in deze notities over zelfverlies en twijfel aan alles. 'Wat speelt er bij de verlater? Is het een brusk besef (...)? Ontplooit je lotsbestemming zich plotsklaps voor je?'

In het tweede deel wisselt Huysmans de eerste persoon in voor de derde persoon. Clara heeft nu effectief haar 'binnenwereld' verlaten, om te beginnen in een verhaallijn die flirt met de geloofwaardigheid. Via via komt ze in contact met professor Herman Ides, directeur van het fysicadepartement aan een universiteit. Hij vraagt Clara om na te denken over een manier om de denkkaders van de maatschappij en van de natuurwetenschappen weer bij elkaar te brengen. Om de kloof tussen wetenschap en wereld te verkleinen, dus. Veel relevanter kan de inzet van een roman niet zijn, in deze tijd van *alternative facts* en politici die zonder gêne denigreren doen over wetenschappelijk werk.

Al discussiërend met de professor en met twee mannelijke nevenpersonages die op geen enkele manier uit de verf komen behalve als mondstukken van Huysmans' ideeën, belandt Clara op interessante sporen. Misschien zijn wetenschap en maat-

schappij uit elkaar gedreven omdat we pessimistisch geworden zijn, mijmert ze. 'Optimisme is de drijvende kracht achter' wetenschap, maar niet meer in de wereld: 'Pessimisme word het nieuwe geloof.'

We ontdekken geleidelijk hoe de relatiebreuk uit deel 1 en de wetenschappelijke mijmeringen uit deel 2 elkaar raken. Professor Ides vreest dat de wetenschappen zich 'wedgespecialiseren' uit het leven, net zoals Clara zichzelf wgstrepte na het vertrek van Jakob. Daarnaast zijn er relevante passages over perfectie. Wetenschap vertrok vroeger van een idee van perfectie, schrijft Huysmans. Het was denken 'met het ideaal als referentiepunt'. Echter: 'Het heelaal was geen perfecte bol, planeten bewogen niet in volmaakte cirkels, de mens hoefde geen perfectie te ambleren'. Perfectie als referentiepunt helpt je niet vooruit.

Voor relaties, betoogt één van de mannelijke mondstukken echter, is de illusie van perfectie juist heilzaam. Je kunt beter geloven dat een relatie voor altijd is. 'Ik geloof liever in een illusie die is gedoemd om in stukken uit elkaar te vallen, dan permanent gedesillusioneerend rond te lopen. Het zouden tenminste tien zalige jaren zijn.'

Rafelen is niet perfect: daarvoor zijn de wetenschappelijke ideeën te weinig ingebed in een geloofwaardig verhaal. Huysmans liet zich onder meer inspireren door *De ontdekking van de hemel*, maar Harry Mulisch verpakte zijn theorieën en ideeën in een razend spannende plot. Stilistisch zet Huysmans iets te veel druk op zichzelf, met als resultaat geregeld zinnen waar duidelijk op gezwoegd is. Door dit alles behaalt *Rafelen* niet helemaal het niveau van *De consanguinities*, Niña Weijers' debutroman die even nadrukkelijk naar het essayistische neigde. Niettemin zitten er voldoende doorleefde en originele ideeën in om te geloven dat Huysmans een toekomst heeft als auteur.

Sanne Huysmans
Rafelen,
Houtekiet, 221 blz.,
21,99 € (e-boek
12,99 €)
★★★★

Aya Sabi.

Verstrengeld en besprenkeld

Het debuut van **Aya Sabi** (1995, studeert biomedische Wetenschappen), *Verkruid land*, telt vijf verhalen, plus twee cursief gezette prozafragmenten die het boek in- en uitleiden, zonder dat de samenhang of meerwaarde mij duidelijk werden. Alles bij elkaar is het, mede dankzij het pooketformaat, een grote letter en veel wruimte, niet voldoende om 122 bladzijden te vullen.

Sabi tilt haar verhalen meteen en resoluut uit het alledaagse. 'Zij had haar gezin gesticht aan de rand van de oorlog. Als een wolvin streed zij en ze huilde enkel bij vollemaan, wanneer niemand haar hoorde', luidt het in het eerste verhaal, 'Verstrengelde vingers'. Het klinkt alsof je een mythe aan het lezen bent. Het heeft de gestrengelde combinatie van kleine mensen in een grote wereld, met plotsse overgangen van het heel kleine naar het abstract grote: 'Moeder maakte zaliefs voor als we onze knieën schaaften en waarschuwde ons voor de grillen van het lot.' De tijd smelt voort in sprongen: de verteller groeit op, werkt en bestuurt en verlaat een wapenfabriek in de loop van slechts een handvol zinnen. 'Verstrengelde vingers' beweegt zich onrustig schokkend nergens heen, totdat in de laatste bladzijden een heel gezin (moeder, dochter, zoon, de een al wat bevruster dan de ander) meewerkt aan de moord op hun pater familias. De onsamenhangendheid in combinatie met de dodelijke ernst van het slot maakt het verhaal grotsk.

Meer geografische vaagheid in het tweede verhaal, waarin sprake is van een Afrikaans aandoend dorp, omgeven door hongerrig wild, opgebouwd uit gamme hutjes. Hierin beschrijft Sabi hoe weinig opties er aan vrouwen gelaten worden in het leven. Meisjes worden vrouwen worden echtgenotes, in termen die een verlies van vrijheid suggereren: 'Dat ze het opwaaiende stof dat onder hinkelende voeten dwarrelde vervuulden voor potten en pannen. De bruid zat

in een draagstoel (...) en was als een geschenk vastgebonden met touwen waarop spiegels om het boze oog te weren.' (mijn cursivering)

'Kruimel' en 'verkruid' zijn woorden die in al deze verhalen opduiken. De indruk die dit achterlaat, is dat Sabi's personages die kruimels zijn: te klein om een naam te krijgen in de aan hen gewijde vertellingen, te klein in een wereld die naar het mythologische roept, te klein om te overleven. De dood is hier de enige weg uit een reeks patstellingen (bezetting, gevangenschap, mishandeling). Toch is het moeilijk om iets te voelen voor deze personages. Daarvoor zijn ze te flou en worden hun verhalen te gedachteeloe afgehaspeld. Ze worden daarnaast overstemd door de om aandacht brullende stijl.

Je kan die stijl bloemrijk of kitscherig noemen, al naar gelang je apprecieatie voor zinnen als 'Winter smolt zich om tot lente, (...) tot het verlangen (...) elke dag de bloemen van het bestaan te besprenkelen.'

Misschien is het meer een kwestie van intensiteit dan van stijl. Mijn persoonlijke aanvoelen is dat deze verhalen stikken in het sentiment. Neem nu het derde verhaal, 'Wacht op me, lief'. De verteller van dit verhaal zit al achtien jaar in een gevangenis. Hij is een Palestijn, al worden ook hier geen landen genoemd. Wat hem in gevangenschap overeind houdt, is het idee dat het meisje op wie hij verliefd werd, bijna twee decennia geleden, nog steeds op hem wacht. Ze weet niet eens waar hij opgesloten is, dus de kans is klein. 'Ik werd begraven onder de nabijheid van je ziel', zei de verliede jongen, al die jaren geleden, toen hij tegenover zijn geïdeerde stond.

Je kunt dat een stilistisch probleem vinden (wie spreekt er zo?) of gewoon niet te verteren zo sentimenteel.

Aya Sabi
Verkruid land,
Atlas Contact,
122 blz., 17,99 €
(e-boek 12,99 €)
★★★★

Patricia Jozef.

Kunstenaars en academici

Marcel Jacobs, filosoof van opleiding en brave lobbys van karakter, zit al een eeuwigheid zonder werk. Maar dan bedenkt hij: 'het is de schijn van de verdienste en niet de verdienste zelf die beloofd wordt'. Hij herschrijft zijn cv tot het flirt met de leugen ('Wondertijd welk interessant mens hier tevoorschijn komt') en versiert zo de functie van eventmanager aan de Teniersacademie. Tot zijn eigen verbazing is hij er nog goed in ook.

Hij blijft wel ieders voetveeg. Op het werk moet hij laveren tussen een ambitieuze collega en een zwakke, drankzuchtige directeur. Op het thuisfront moet hij zijn koppige bejaarde moeder, die dringend meer zorg nodig heeft, behoeven voor ongelukken.

Patricia Jozef (1975, studeerde schilderkunst en filosofie) excelleert in gevatte dialogen en ironische humor. De gebureautariseerde wereld van het onderwijs, met zijn trajectschijven, clouds en activerende hoorcolleges, wordt lekker door de mangel gehaald. Een mengeling van humor en achteloos in het rond gestrooide filosofische ideeën, maakt dat *Glorie* je meteen naar binnen trekt en veel leesplezier oplevert.

De tweede helft slaat een andere toon aan. Nu staat de kunstenaar Bonnie Bourgeois'hi central. Het onderwerp blijft hetzelfde: schijn en werkelijkheid. Marcel pimpte zijn cv, Bodine mat zich een imago aan om het succes te verleden, goed op de hoogte als ze is van de 'persoonlijkheidscultus die er in de kunstwereld zo nadrukkelijk heerst'. Alleen door afstand te creëren kun je een eenduidige identiteit aan de wereld presenteren. Ze trekt dit zelfs door naar haar werk: de schilderijen zelf krijgt niemand te zien, het zijn de bewerkte foto's ervan die ze exposeert.

Bodine laat zich strikken voor een congresje, omdat ze bang is anders nooit meer buiten te komen. Ze is volledig overrompeld door haar moederschap: ze geniet er zo intens van, dat ze vreest nooit meer terug aan het werk te zullen gaan. Dit perso-

nage staat veel dicht bij de auteur - dat merk je - en daardoor gaat het Marcel-deel, retrospectief gezien, een beetje karikaturaal lijken. Dat krijg je, als een schrijver zichzelf overklast binnen een en dezelfde roman.

Op de terugweg van het congres raakt Bodine opgezadeld met Marcell collega's van de Teniersacademie als ongewenste gasten in haar auto - tot zover haar gecultiveerde afstandelijkheid. Die auto begeeft het dan onderweg ook nog eens. De kritiek op het kunstwereldje en het kunstonderwijs (de leraars zijn 'elkaars souteneur in middelmatigheid') schakelt nu een trapje hoger, van humor naar uithalen. Sowiezo blijft dit tweede stuk anders aanvoelen. Persoonlijker, dwingendere geschreven, met enkele prachtige passages over de kracht van het moederschap en zelfs enkele knappe droomscènes. (De enige bedenking die ik hierbij maakte was dat Jozef, net zomin als andere Vlaamse debutanten, erin slaagt uit haar sociologische kringetje te breken. De auteurs blijven ontzettend dicht bij hun autobiografische werkelijkheid en dat merk je aan de personages: als het geen kunstenaars zijn, dan zijn het academici. Je moet Aya Sabi een beetje krediet geven, voor het verbrden van de horizon.)

Het einde is, na alle pelen en verrassingen van de delen 1 en 2, een beetje een teleurstelling. Jozef slaagt erin de twee verhaallijnen aan elkaar te knopen, maar stoot dan te snel door centraal. Het onderwerp blijft hetzelfde: schijn en werkelijkheid. Marcel pimpte zijn cv, Bodine mat zich een imago aan om het succes te verleden, goed op de hoogte als ze is van de 'persoonlijkheidscultus die er in de kunstwereld zo nadrukkelijk heerst'. Alleen door afstand te creëren kun je een eenduidige identiteit aan de wereld presenteren. Ze trekt dit zelfs door naar haar werk: de schilderijen zelf krijgt niemand te zien, het zijn de bewerkte foto's ervan die ze exposeert.

Bodine laat zich strikken voor een congresje, omdat ze bang is anders nooit meer buiten te komen. Ze is volledig overrompeld door haar moederschap: ze geniet er zo intens van, dat ze vreest nooit meer terug aan het werk te zullen gaan. Dit perso-

Patricia Jozef
Glorie,
De Geus, 255 blz.,
19,99 € (e-boek
11,99 €)
★★★★